

Nr 27.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckt motion om skyndsam utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutmättningsfond för gruvhanteringen.

(2:a avd.)

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 55, av herr *Andersson* i Björkäng m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutmättningsfond för gruvhanteringen i enlighet med de synpunkter, som i motionen anförts».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder medger rätt för vissa skattskyldiga, aktiebolag och ekonomiska föreningar, att avsätta obeskattade vinstmedel till en särskild fond, vilken avses skola vid ett framtida tillfälle tagas i anspråk för investeringsändamål.

Ifrågavarande bestämmelser motiverades vid sin tillkomst såsom ett led i statsmakternas strävanden att medverka till en utjämning av växlingarna i produktion och sysselsättning. Utnyttjades möjligheten till skattefri fondering av vinstmedel under goda år ansågs därigenom bättre förutsättningar tillskapas för företagen att i tider med sämre avsättningsmöjligheter hålla sin produktion i gång, »arbeta på lager», eller eljest vidtaga sysselsättnings- och produktionsbefrämjande åtgärder. För att vinna garanti för att fonderna utnyttjades å sådan tid att den eftersträfvade konjunkturutmättningen kom till stånd, föreskrevs att fonderna, vid risk av återföring till beskattning, fick tagas i anspråk först efter medgivande av offentlig myndighet.

Den första lagstiftningen i ämnet tillkom år 1938. Enligt förordningen den 17 juni samma år (nr 384) medgavs aktiebolag och ekonomiska föreningar rätt till avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond under beskattningsåren 1938—1940. I åtskilliga därefter utfärdade författningar utsträcktes tiden för rätt till fondavsättning. Även reglerna om rätt att ta fond i anspråk, m. m., ändrades. Permanenta bestämmelser i ämnet tillskapades först genom 1947 års förut omnämnda förordning. Enligt övergångsbestämmelserna skall denna förordning i väsentliga hänseenden tillämpas även å sådana vid förordningens ikraftträdande befintliga fonder av nu ifrågavarande slag, som bildats enligt tidigare bestämmelser.

Beträffande innebörden av 1947 års bestämmelser må här erinras om följande.

Investeringsfonder enligt nämnda förordning är investeringsfonder för byggnader, för inventarier och för varulager ävensom *investeringsfonder för arbeten i gruva*. Sådana arbeten är undersökningsarbeten, förberedande arbeten eller tillredningsarbeten i gruva, stenbrott eller liknande fyndighet. Avdrag i beskattningshänseende för fondavsättning må som regel ej överstiga tjugoprocent av årsvinsten. Högre avdrag kan medgivas i vissa fall; bl. a. äger Kungl. Maj:t på ansökan av skattskyldig förordna därom, om på grund av särskilda förhållanden förhöjd avsättning erfordras beträffande gruva för utförande av mera angeläget arbete.

Avsättning till investeringsfond kan göras vilket beskattningsår som helst. Avsatta medel behöver ej insättas på spärrat konto eller hållas av den skattskyldige avskilda. Fondavsättningen är i själva verket en ren bokföringsåtgärd, som medför att den skattepliktiga nettointäkten minskas med motsvarande belopp.

Till investeringsfond avsatta medel får, såsom förut framhållits, icke utan att återföring till beskattning sker tagas i anspråk med mindre arbetsmarknadsstyrelsen lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas allenast därest detta befinner sig lämpligt med hänsyn till läget på arbetsmarknaden. Tages investeringsfond i anspråk utan medgivande, beskattas alltså medlen och därjämte en på visst sätt beräknad ränta. Då fondmedlen investeras efter arbetsmarknadsstyrelsens medgivande, skall de med medlen anskaffade tillgångarna anses vara i beskattningshänseende avskrivna till belopp motsvarande de ianspråktagna fondmedlen.

Även om medgivande att ta investeringsfond i anspråk icke lämnats, gäller att fondmedlen efter viss tid skall återföras till beskattning. Sålunda stadgas i 11 § av 1947 års förordning att om investeringsfond inte tagits i anspråk senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under tionde taxeringsåret efter det, då avdrag för avsättningen ägt rum, skall medlen detta taxeringsår återföras till beskattning. Även i detta fall beskattas samtidigt en på visst sätt beräknad ränta.

Enligt den tidigare lydelsen av femte stycket i nyssnämnda paragraf ägde Kungl. Maj:t, då skäl därtill var, föreskriva att den tid, inom vilken återföring till beskattning skulle ske, skulle utsträckas med högst fem år.

Kungl. Maj:t har i den mån så erfordrats utnyttjat denna möjlighet att utsträcka anståndstiden. Sålunda har förordnats att fondavsättningar gjorda under beskattningsåren 1938—1942 icke behöver återföras till beskattning förrän beskattningsåret 1953.

I detta sammanhang må nämnas, att investeringsfond för arbeten i gruva fått tagas i anspråk under beskattningsåren 1945 och 1946.

I skrivelse den 29 maj 1953 hemställde Sveriges industriförbund och Kooperativa förbundet, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till riksdagen om sådan ändring i förordningen om investeringsfonder, att Kungl. Maj:t bemyndigades ytterligare utsträcka den tid inom vilken investeringsfond senast skall återföras till beskattning.

Över de båda förbundens framställning avgavs, efter remiss, yttranden bl. a. av den år 1952 tillsatta *företagsbeskattningskommittén*. Från nämnda remissyttrande må här följande återgivas.

I kommitténs uppdrag ingår att närmare pröva sådana betydelsefulla frågor inom företagsbeskattningsens område som reglerna om avskrivning på inventarier, om värdering av varulager och om avsättning till investeringsfonder varvid kommitténs uppgift främst är att undersöka huruvida dessa regler i den permanenta lagstiftningen kan erhålla en ur konjunkturpolitisk synpunkt mer ändamålsenlig utformning än vad för närvarande är fallet. Kommittén räknar med att under år 1954 kunna avlämna sitt betänkande och är icke beredd att i detta sammanhang göra något uttalande om sin uppfattning i hithörande frågor. Men kommittén vill likväl framhålla, att inom kommittén lagstiftningen om investeringsfonder tillerkänts viss betydelse just ur de synpunkter, som skall vara för kommittén vägledande i dess arbete. Sett mot denna bakgrund måste kommittén konstatera att ett tvångsvis återförande till beskattning vid nuvarande tidpunkt av ifrågasvande äldre fonder, vilka de skattskyldiga icke vid något tillfälle ägt ta i anspråk för avsett ändamål, skulle kunna medföra psykologiskt ogynnsamma verkningar i avseende å näringslivets framtida intresse för en investeringsfonderslagstiftning.

Kommittén tillade bl. a., att då den avsåge att redovisa sitt utredningsuppdrag under år 1954, det syntes i avvaktan därpå lämpligast att nu ej vidtaga mer ingripande ändringar i gällande regler än som med hänsyn till omständigheterna vore påkallade. Kommittén ville därför förorda, att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen förslag till sådan ändring av förordningen att Kungl. Maj:t ägde, då skäl därtill vore, föreskriva att den tid av tio år, inom vilken återföring till beskattning skulle ske, kunde utsträckas till i allt högst aderton år.

I proposition nr 7 till innevarande års riksdag framlades förslag till sådan författningsändring, som kommittén föreslagit. Departementschefen anförde därvid bl. a., att med hänsyn till att lagstiftningen om investeringsfonder för närvarande låge under omprövning hos företagsbeskattningskommittén, något uttalande nu ej borde göras om hur beskattningsreglerna för framtiden lämpligen kunde utformas.

Bevillningsutskottet tillstyrkte propositionen i sitt betänkande nr 4, vilket godkändes av riksdagen.

Enligt den *förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m.*, som gällt för beskattningsåren 1952 och 1953, medges emellertid icke avdrag för avsättning till investeringsfonder enligt 1947 års förordning. Denna lagstiftning tillkom år 1952 såsom ett komplement till de av statsmakterna tidigare vidtagna åtgärderna i kredit- och investeringsbegränsande syfte.

Motsvarande bestämmelser har av innevarande års riksdag antagits att gälla jämväl för beskattningsåret 1954. Motivet härför har främst varit önskemålet att bibehålla en betydelsefull komplettering till en fortsatt restriktiv allmän kreditpolitik. Därjämte har det syntts önskvärt att de provisoriska bestämmelserna icke ändrades förrän företagsbeskattningskommittén hunnit

slutföra sitt utredningsuppdrag och ställning kunnat tagas till kommitténs förslag.

Av innehållet i den förevarande motionen må här anföras följande. Den svenska gruvhanteringen intoge en mycket framskjuten ställning, och det skulle vara till stor skada för hela vårt samhälle, om gruvindustrin vid en lågkonjunktur skulle råka i samma svårigheter som under början av 1930-talet, då större delen av gruvarbetarna varit arbetslösa kortare eller längre perioder. Det vore därför angeläget för samhället att medverka till att gruvhanteringen finge bättre möjligheter att motstå en depressionsutveckling. Enligt motionärernas uppfattning skulle svängningarna i konjunkturerna för gruvhanteringen på ett effektivt sätt kunna utjämnas, om gruvorna erhöle rätt att avsätta en del av vinsten under goda år till en utjämningsfond, som finge användas för undersöknings- och tillredningsarbeten under dåliga tider. Sådan avsättning borde vara skattefri. Fonden skulle få växa till förslagsvis två eller tre normala årslöner för hela antalet vid företaget anställda arbetare. Pengarna, som kunde insättas på spärrat konto i bankerna, skulle få disponeras efter samråd med exempelvis kungl. kommerskollegium. Uttag från fonden borde räknas som skattepliktig inkomst i vanlig ordning. En stor fördel med en konjunkturutjämningsfond vore, att gruvorna då kunde utföra nödvändiga undersöknings- och tillredningsarbeten under tider, då avsättningen av malm vore dålig och då arbetskraft från rena malmbrytningen (produktionen) friställdes. Även för undersökning av nya fyndigheter borde medel från en konjunkturutjämningsfond av föreslagen karaktär kunna tagas i anspråk, då det för folkhushållet vore av största vikt, att nya gruvor kunde ersätta de utbrutna och nedlagda. Denna fråga borde bli föremål för skyndsamt utredning, och förslag i ärendet borde snarast möjligt föreläggas riksdagen.

Utskottet. I den förevarande motionen har hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamt utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutjämningsfond för gruvhanteringen. Motionärerna har därvid hänvisat till gruvhanteringsens betydelse och angelägenheten av att denna industri finge möjligheter att motstå en depression. Konjunktursvängningarna skulle enligt motionärernas mening kunna på ett effektivt sätt utjämnas, om gruvföretagen erhöle rätt till avdrag vid beskattningen för avsättningar under goda år till en utjämningsfond, som finge användas för undersöknings- och tillredningsarbeten under dåliga tider. Fonden borde få växa till förslagsvis två eller tre normala årslöner för hela antalet vid företaget anställda arbetare.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har sedan år 1938 såsom ett led i statsmakternas strävanden att medverka till en utjämning av växlingarna i produktion och sysselsättning funnits vissa tillfälliga bestämmelser om avsättningar till investeringsfonder. Permanenta bestämmelser i ämnet tillkom genom 1947 års förordning om investeringsfonder. Enligt sistnämnda förordning må aktiebolag och ekonomiska föreningar åtnjuta av-

drag enligt vissa grunder vid inkomsttaxeringen för avsättningar till investeringsfonder, bl. a. till investeringsfond för arbeten i gruva. Investeringsfond får efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen tagas i anspråk för särskilt angivna investeringsändamål, vilka beträffande gruvarbeten angivits vara kostnader för undersökningsarbete, förberedande arbete eller tillredningsarbete i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet.

Enligt de för närvarande gällande bestämmelserna om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m., må emellertid avdrag för avsättning till investeringsfond enligt 1947 års förordning icke åtnjutas. Nämnda bestämmelser tillkom år 1952 såsom ett komplement till tidigare vidtagna åtgärder i kredit- och investeringsbegränsande syfte och gällde för beskattningsåren 1952 och 1953. Motsvarande inskränkningar i den fria avskrivningsrätten och i rätten till avsättningar till bl. a. förenämnda investeringsfonder har av innevarande års riksdag beslutats för beskattningsåret 1954. Motivet härför har — fränsett önskemålet att bibehålla denna komplettering till kreditpolitiken — varit att de provisoriska bestämmelserna icke ansetts böra ändras förrän den år 1952 tillsatta företagsbeskattningskommittén hunnit slutföra sitt utredningsuppdrag och ställning kunnat tagas till kommitténs förslag. I kommitténs uppdrag ingår att närmare pröva reglerna om avskrivning på inventarier, om värdering av varulager och om avsättning till investeringsfonder. Kommittén avser att redovisa sitt utredningsuppdrag under år 1954.

Av det ovan sagda framgår, att lagstiftningen om investeringsfonder är hänvisad till företagsbeskattningskommitténs omprövning. Då denna lagstiftning redan tidigare innehåller bestämmelser om investeringsfonder för sådana arbeten i gruva, som av motionärerna åsyftas, kommer givetvis dessa bestämmelsers utformning att bli föremål för kommitténs överväganden. Någon anledning att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av det i motionen berörda spørsmålet synes utskottet vid detta förhållande icke föreligga. Utskottet avstyrker förty den föreliggande motionen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att motionen II: 55 av herr Andersson i Björkäng m. fl.
om skyndsamt utredning och förslag rörande upprättande av
en konjunkturutmättningsfond för gruvhanteringen måtte, i
den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet
ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1954.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande: se under betänkandet nr 28.